

ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต

พ.ศ. ....

มาตรา 6 ^๖ วรรค ๖ มรทก

โดยที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 5 ว่าด้วย ครอบครัว ได้บัญญัติใช้มานาน และไม่สอดคล้องกับด้วยสถานการณ์ปัจจุบันที่มีบุคคลจำนวนมากที่ใช้ชีวิตด้วยกัน อย่างรักใคร่ ห่วงใยดูแลกันและกันเฉกเช่นบุคคลในครอบครัว สมควรได้รับการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน อันพึงมีพึงได้จากการใช้ชีวิตคู่ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลซึ่ง มาตรา 29 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติ แห่งกฎหมาย

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้ เรียกว่า พระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ....

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเพื่อพ้นกำหนด 180 วัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 บรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นซึ่งมีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือ ซึ่งขัดหรือแย้งกับ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“คู่ชีวิต” หมายถึง บุคคลสองคนที่จดทะเบียนคู่ชีวิตตามพระราชบัญญัตินี้

“การจดทะเบียน” หมายความว่า การที่บุคคลสองคนแสดงความยินยอมโดยการจดข้อความลงในทะเบียนคู่ชีวิตเพื่อความสมบูรณ์ทางกฎหมาย

“การบันทึก” หมายความว่า การจดข้อความลงในทะเบียน เพื่อเป็นหลักฐานในการพิสูจน์

“นายทะเบียน” หมายความว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งรัฐมนตรีผู้มีหน้าที่รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ได้แต่งตั้งขึ้น ~~นายทะเบียนกรมทะเบียนการค้า~~ ^{นายทะเบียนกรมทะเบียนการค้า}

“ผู้มีส่วนได้เสีย” หมายความว่า

- (1) คู่กรณีที่มีนิติสัมพันธ์กันในครอบครัว
- (2) คู่สมรส คู่ชีวิต บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้ปกครอง ผู้อนุบาล ผู้พิทักษ์ บุตรบุญธรรม หรือผู้รับบุตรบุญธรรม ของบุคคลตาม (1)

มาตรา 5 บุคคลที่จะเป็นพยานตามมาตราี้ไม่ได้คือ

- (1) บุคคลซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ
- (2) บุคคลวิกลหรือบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ
- (3) บุคคลที่หูหนวก เป็นใบ้ หรือลักษณะข้อทั้งสองข้าง

มาตรา 6 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงการต่างประเทศมีหน้าที่รักษากรเท่าที่เกี่ยวกับกระทรวงนั้นๆ ให้การเป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงตามระเบียบการงานตามอำนาจหน้าที่ กับให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงและระเบียบนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด 2

เงื่อนไขแห่งการจดทะเบียนคู่ชีวิต

มาตรา 7 การจดทะเบียนคู่ชีวิตจะทำได้เมื่อบุคคลทั้งสองบรรลุนิติภาวะ

การจดทะเบียนคู่ชีวิตจะกระทำได้โดยบุคคลทั้งสองเช่นว่านั้นได้แสดงความยินยอมให้ปรากฏโดยเปิดเผยต่อหน้านายทะเบียนและให้นายทะเบียนบันทึกความยินยอมนั้นไว้ด้วย

มาตรา 8 การจดทะเบียนคู่ชีวิตจะกระทำมิได้ถ้า

- (1) บุคคลที่จดทะเบียนคู่ชีวิตฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ~~มิได้มีสัญชาติไทย~~ *แก่เป็นภรรยาไทย หนึ่ง*
- (2) บุคคลที่เป็นบุคคลวิกลจริตหรือเป็นบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
- (3) เป็นญาติสืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปหรือลงมาก็ดี เป็นพี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหรือมารดาก็ดี ความเป็นญาติดังกล่าวมานี้ให้ถือตามสายโลหิต โดยไม่คำนึงว่าจะเป็นญาติโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

(4) บุคคลใดซึ่งได้จดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 อยู่ก่อน หรือได้จดทะเบียนคู่ชีวิตกับบุคคลอื่นอยู่ก่อนแล้ว หากจดทะเบียนคู่ชีวิตอยู่ก่อนการจดทะเบียนสมรสตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ให้ถือการจดทะเบียนในครั้งแรกเป็นสำคัญ การจดทะเบียนใดในครั้งหลังให้ถือว่า เป็นการจดทะเบียนครั้งแรกและเป็นโมฆะ

(5) มีความสัมพันธ์เป็นผู้รับบุตรบุญธรรมและบุตรบุญธรรมต่อกัน

มาตรา 9 การจดทะเบียนคู่ชีวิตในต่างประเทศระหว่างคนที่มีสัญชาติไทยด้วยกันหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสัญชาติไทย จะทำตามแบบที่กำหนดไว้ตามกฎหมายไทยหรือกฎหมายแห่งประเทศนั้นก็ได้

ในกรณีที่บุคคลตามวรรคหนึ่งประสงค์จะจดทะเบียนตามกฎหมายไทยให้ นายทะเบียนหรือกงสุลไทยเป็นผู้รับจดทะเบียน

หมวด 3

ความสัมพันธ์ระหว่างคู่ชีวิต

มาตรา 10 คู่ชีวิตตามพระราชบัญญัตินี้ให้ถือเสมือนอยู่ในฐานะคู่สมรสที่ชอบด้วยกฎหมาย และให้นำบทบัญญัติหรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับสิทธิและประโยชน์ของคู่สมรสมาใช้กับคู่ชีวิตตามกฎหมายนี้เสมือนเป็นคู่สมรสตามกฎหมาย

ให้ถือว่าคู่ชีวิตเป็นบุคคลในครอบครัว ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติความรุนแรงในครอบครัว และมีให้อำนาจจัดการแทนผู้เสียหาย ในกรณีที่คู่ชีวิตอีกฝ่ายถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจะจัดการเองได้ ตามมาตรา 5 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้เป็นบุคคลผู้มีส่วนได้เสียมีอำนาจในกรณี ตามมาตรา 150 และมาตรา 246 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และถือเสมือนว่าเป็นทายาทโดยธรรมของคู่ชีวิตอีกฝ่าย โดยให้มีสิทธิเท่ากับทายาทโดยธรรมที่เป็นคู่สมรส

มาตรา 11 คู่ที่จดทะเบียนคู่ชีวิต อาจเลือกใช้ชื่อสกุลของฝ่ายหนึ่งเป็นชื่อสกุลในการจดทะเบียนโดยต้องแจ้งการใช้ชื่อสกุลนั้นต่อเจ้าหน้าที่ ในขณะที่จดทะเบียน

มาตรา 12 เมื่อการจดทะเบียนคู่ชีวิต สิ้นสุดลงด้วยความตายของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด คู่ที่จดทะเบียนคู่ชีวิตยังสามารถใช้ชื่อสกุลในการจดทะเบียนคู่ชีวิตนั้น หรือกลับไปใช้ชื่อสกุลเดิม

มาตรา 13 คู่ชีวิตทั้งสองต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกันตามความสามารถและฐานะของตน

มาตรา 14 ถ้าการอยู่ร่วมกันจะเป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจหรือทำลายความผาสุกอย่างมากของทั้งสองฝ่าย ฝ่ายที่จะต้องรับอันตรายหรือความเสียหายอาจร้องต่อศาลขอให้สั่งอนุญาตให้ตนอยู่ต่างหากในระหว่างที่เหตุนั้น ๆ ยังมีอยู่ก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ศาลจะกำหนดจำนวนค่าอุปการะเลี้ยงดูให้ฝ่ายหนึ่งเสียให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งตามควรแก่พฤติการณ์ก็ได้

มาตรา 15 ในกรณีที่ศาลสั่งให้คู่ชีวิตฝ่ายใดเป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถคู่ชีวิตอีกฝ่ายยอมเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์แต่เมื่อผู้มีส่วนร่วมได้เสียหรืออัยการร้องขอและถ้ามีเหตุสำคัญ ศาลจะตั้งผู้อื่นเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ก็ได้

มาตรา 16 ในกรณีที่คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นคนวิกลจริตไม่ว่าศาลจะได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือไม่ ถ้าคู่ชีวิตอีกฝ่ายหนึ่งไม่อุปการะเลี้ยงดูฝ่ายที่วิกลจริต หรือกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใด อันเป็นเหตุให้ฝ่ายที่วิกลจริตตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ หรือตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดความเสียหายทางทรัพย์สินบุคคลตามที่ระบุไว้ในมาตรา 28 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือผู้อนุบาล อาจฟ้องคู่ชีวิตอีกฝ่ายหนึ่งเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ฝ่ายที่วิกลจริต หรือขอให้ศาลมีคำสั่งใดๆ เพื่อคุ้มครองฝ่ายที่วิกลจริตนั้นได้

ในกรณีฟ้องเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูตามวรรคหนึ่ง ถ้ายังมีได้มีคำสั่งของศาลว่าคู่ชีวิตซึ่งวิกลจริตเป็นคนไร้ความสามารถก็ให้ขอยกคดีในคดีเดียวกันให้ศาลมีคำสั่งว่าคู่ชีวิตซึ่งวิกลจริตนั้นเป็นคนไร้ความสามารถ โดยขอให้ตั้งตนเองหรือผู้อื่นที่ศาลเห็นสมควรเป็นผู้อนุบาล หรือถ้าได้มีคำสั่งของศาลแสดงว่าคู่สมรสซึ่งวิกลจริตเป็นคนไร้ความสามารถอยู่แล้ว จะขอให้ถอดถอนผู้อนุบาลคนเดิม และแต่งตั้งผู้อนุบาลคนใหม่ก็ได้

ในการขอให้ศาลมีคำสั่งใดๆ เพื่อคุ้มครองคู่ชีวิตฝ่ายที่วิกลจริตโดยมิได้เรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูด้วยนั้น จะไม่ขอให้ศาลมีคำสั่งให้คู่ชีวิตฝ่ายที่วิกลจริตนั้นเป็นคนไร้ความสามารถ หรือจะไม่ขอเปลี่ยนผู้อนุบาลก็ได้ แต่ถ้าศาลเห็นว่าวิธีการคุ้มครองที่ขออนั้นจำเป็นต้องมีผู้อนุบาลหรือเปลี่ยนผู้อนุบาล ให้ศาลมีคำสั่งให้จัดการทำนองเดียวกับที่บัญญัติไว้ในวรรคสอง แล้วจึงมีคำสั่งคุ้มครองตามที่เห็นสมควร

หมวด 4

วิธีการจดทะเบียนคู่ชีวิต

มาตรา 17 การจดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้จะทำที่แห่งใดๆ ดังที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงก็ได้ ในกรณีที่มีการจดทะเบียนที่เกี่ยวข้องถึงกันมากกว่าแห่งหนึ่งให้หมายเหตุในทะเบียนต่างๆ ถึงการเกี่ยวข้อนั้นๆ ดังที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

ให้ใช้บทบัญญัติในวรรคก่อนนี้ถึงกับตลอดถึงการบันทึกด้วย

มาตรา 18 คำร้องขอ การจดทะเบียนต้องทำเป็นหนังสือตามแบบที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

มาตรา 19 รายการที่ส่งไว้ในทะเบียนนั้น ให้นายทะเบียนลงวัน เดือน ปี และลายมือชื่อนายทะเบียนไว้เป็นสำคัญ

มาตรา 20 เมื่อได้รับจดทะเบียนหรือการเพิกถอนการจดทะเบียนโดยความยินยอม นายทะเบียนต้องออกใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนหรือการเพิกถอนการจดทะเบียนนั้นมอบให้ฝ่ายละฉบับ โดยค่าธรรมเนียมให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

มาตรา 21 เมื่อมีการร้องขอให้จดทะเบียนแล้ว ให้นายทะเบียนรับจดทะเบียนให้

มาตรา 22 ถ้านายทะเบียนไม่ชอบรับจดทะเบียนจะยื่นคำร้องต่อศาลก็ได้โดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล

เมื่อศาลได้สวนได้ความว่าการได้เป็นไปตามเงื่อนไขแห่งกฎหมาย ครบถ้วนแล้วก็ให้ศาลมีคำสั่งไปให้รับจดทะเบียน

มาตรา 23 เมื่อศาลได้พิพากษาให้เพิกถอนการจดทะเบียนกันแล้ว ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะขอให้นายทะเบียนบันทึกไว้ในทะเบียนก็ได้แต่ต้องยื่น สำเนาคำพิพากษาอันถึงที่สุดที่รับรองว่าถูกต้องแล้วต่อนายทะเบียน

หมวด 5

การจัดการทรัพย์สินระหว่างคู่ชีวิต

มาตรา 24 ให้นำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบคลุมหมวด 4 ทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา มาใช้บังคับกับพระราชบัญญัตินี้ เท่าที่ไม่ขัดกับพระราชบัญญัตินี้โดยอนุโลม

มาตรา 25 ให้นำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 มรดก มาใช้บังคับกับพระราชบัญญัตินี้ เท่าที่ไม่ขัดกับพระราชบัญญัตินี้โดยอนุโลม

หมวด 6

การสิ้นสุดการจดทะเบียนคู่ชีวิต

มาตรา 26 การจดทะเบียนคู่ชีวิตโดยมสิ้นลงด้วยความตาย การจดทะเบียนการเลิกคู่ชีวิต หรือศาลมีคำพิพากษาให้เลิกจดทะเบียนคู่ชีวิตหรือการจดทะเบียนคู่ชีวิตที่ฝ่าฝืนมาตรา 8 (1) ถึง (4)ให้นำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว หมวด 6 การสิ้นสุดแห่งการสมรสมาใช้บังคับกับพระราชบัญญัตินี้เท่าที่ไม่ขัดกับพระราชบัญญัตินี้โดยอนุโลม

หมวด 7

ความแก่พ้นระหว่งคู่ชีวิตและบุตร

มาตรา 27 หากคู่ชีวิตที่จดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้จะรับบุตรบุญธรรม และไม่มีบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะในพระราชบัญญัตินี้ให้นำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ลักษณะ 2 หมวด 4 บังคับใช้โดยอนุโลม

มาตรา 8

อายุความ

มาตรา 28 อายุความในสิทธิเรียกร้องระหว่างคู่ชีวิตทั้งสองตามพระราชบัญญัตินี้ มีกำหนดระยะเวลาหนึ่งปีนับแต่วันสิ้นสุดการจดทะเบียนคู่ชีวิต